

ŽIGOVI NA RIMSKIM KROVNIM OPEKAMA RADIONICE OBITELJI POBLICIJA*

Na uzvisini Monte Ricco kraj Vrsara otkriveni su ostaci rimske ruralne građevine iz 1. st. pr. Kr. Neobično smještena podalje od mora i plodnih nizina, izaziva zanimanje jer ukazuje na rano rimsko naseljavanje u Istri, prije osnutka kolonija *Pola* i *Parentium*. Lokalitet je bio naseljen između kraja 2. st. pr. Kr. i kraja 1. st. poslije Kr., nakon čega je napušten. Pronađeni ulomci krovnih ploča (*tegulae*) s pečatima (njih 40) ukazuju na proizvodnju u radionicama sjeveroistočne Italije. Najviše primjeraka tegula pripada 1. st. pr. Kr., što potvrđuje i paleografska analiza oblika slova na žigovima. *Decimus Pobladius*, čiji su žigovi pronađeni u 12 primjeraka, pripada obitelji keramičara aktivnih kroz više generacija, a moguće je da je sjedište njihove radionice bilo kod Carlina, zapadno od Akvileje. Žigovi se pojavljuju u dvije inačice (s i bez filijacije), što upućuje na nasljednu radioničku djelatnost. Rasprostranjenost tegula s ovim žigovima od Furlanije do Istre svjedoči o razvijenoj trgovačkoj mreži i ugledu radionice.

Ključne riječi: Monte Ricco, rimska vila, žigovi na tegulama, Pobladius

Arheološka istraživanja koja se od 2014. godine provode na arheološkom lokalitetu Monte Ricco kraj Vrsara,¹ gdje se na uzvisini visokoj oko 70 m i 2 km od morske obale nalaze ostaci građevine iz ranoga rimskog doba (*villa rustica*), otvorila su niz pitanja o počecima rimskog naseljavanja na području agera kolonije *Parentium*, odnosno Istre u cjelini.² Već činjenica da se građevina nalazi na uzvisini podalje od mora,³ a ne bliže morskoj obali, odnosno u nizini bliže poljoprivredno iskoristivog zemljišta, izaziva pozornost jer je većina rimsko-

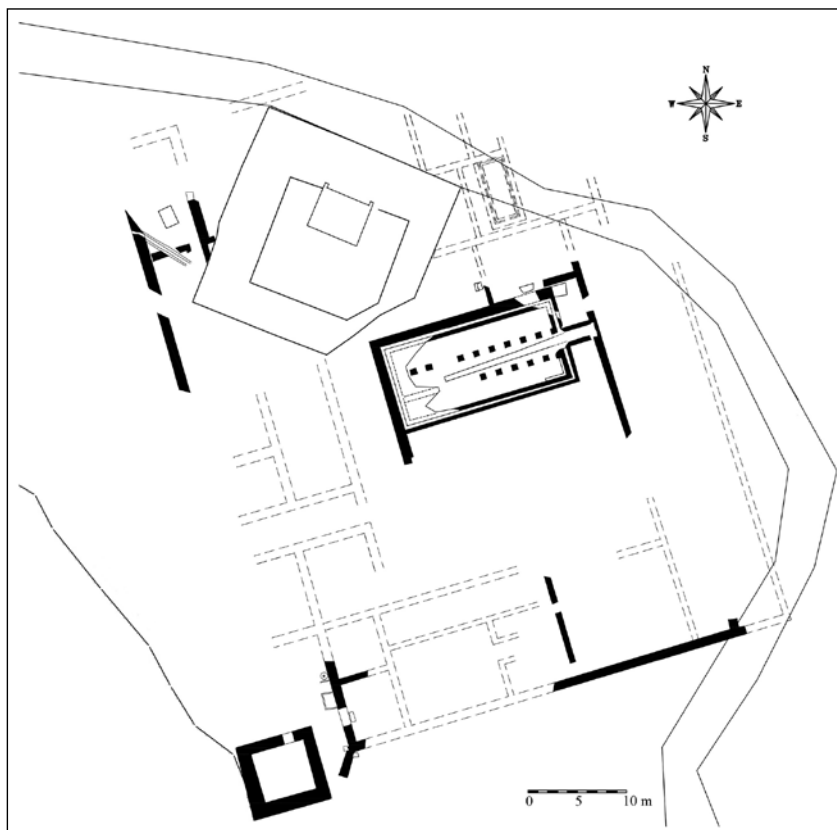
* Rad je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom HRZZ-IP-2022-10-5496.

¹ Višegodišnje istraživanje započelo je u sklopu znanstvenog projekta RAT-ROPH (HRZZ), usp. Buršić-Matijašić, Klara; Matijašić, Robert, 2016. Vrsar – Monte Ricco. *Hrvatski arheološki godišnjak*, 13, 464–466; Bulić, Davor; Matijašić, Robert, 2018. Vrsar – Monte Ricco. *Hrvatski arheološki godišnjak*, 15, 514–516; Buršić-Matijašić, Klara (ur.), 2020. *Monte Ricco kraj Vrsara. Rimskodobne preobrazbe i ponovna uporaba prapovijesnih gradina Istre. Prethodno izvješće projekta 2014.-2018.*, 25–45, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

² Bulić, Davor; Gerometta, Katarina; Matijašić, Robert, 2025. *Arheološki krajolet Općine Vrsar – Orsera u prapovijesti i antici*. Pula, Vrsar: Sveučilište Jurja Dobrile, Općina Vrsar.

³ Ispod rimskodobnih slojeva su ostaci brončanodobne gradine, usp. Buršić-Matijašić 2020, 27–28.

dobnih ruralnih građevina duž zapadne obale Istre smještena na obali. Osim toga, rezultati desetogodišnjeg istraživanja (2014. – 2024.) dovode do zaključka da je građevina nastala vjerojatno u prvoj polovici 1. stoljeća pr. Kr., dakle prije osnutka istarskih kolonija *Pola* i *Parentium*.⁴ Do sada poznati elementi građevine omogućuju pretpostavku da je građevina imala četvrtasti tloris, površine oko 50 x 60 m, sa središnjim dvorištem na čijem je sjevernom dijelu velika trobrodna cisterna, dijelom ukopana u stijenu. Geofizičko istraživanje pokazalo je prostiranje nekih zidova (zbog geomorfologije i vegetacije, prospekciju nije bilo moguće izvršiti na cijeloj površini lokaliteta, Slika 1), te da se na jugozapadnom uglu kompleksa nalazi masivna četvrtasta građevina koja nije povezana s drugim zidanim strukturama, a mogla bi imati fortifikacijski karakter.

Slika 1. Rekonstrukcija tlorisa lokaliteta Monte Ricco prema geofizičkim istraživanjima (autor: Davor Bulić)

⁴ Buršić, Matijašić 2020, 27-28;

Temeljem dosad objavljenih monografija⁵ vidljivo je da se pronađeni rimskodobni keramički materijal može datirati isključivo od kraja 2. stoljeća pr. Kr. do kraja 1. stoljeća poslije Kr. To potvrđuju i ulomci amfora i fragmenti sive, tzv. venetske keramike – keramike tipa Campana B, većinom ulomci uljanica i keramika tankih stijenki. Numizmatički materijal također pripada 1. stoljeću pr. Kr. Prema dosadašnjim rezultatima, materijal se može datirati samo prije 2. stoljeća,⁶ a građevina je u zrelo rimsko doba, kad cvjeta gospodarstvo na obali, vjerojatno bila napuštena. Valja napomenuti i da nalazi ulomaka mozaika i zidnog oslika svjedoče o razmjerno visokoj razini stanovanja, odnosno o statusu vlasnika.

Među nalazima keramičkih krovnih ploča (*tegulae*) na lokalitetu Monte Ricco do kraja 2024. godine pronađeno je 40 ulomaka sa žigovima vlasnika radionica: deset sa žigom Decima Poblacija te 20 sa žigom koji se sastoji od dvaju slova u odvojenim kartušama P – S, što su vjerojatno inicijali imena vlasnika radionice. Po jedan ili dva primjera nose žigove radionice Tita Koelija, Gaja Trosija, Gaja Virtija i Lucija Barbija. Svi se pronađeni žigovi mogu datirati u 1. stoljeće pr. Kr., a P – S možda i u prvu polovicu toga stoljeća. Nema žigova radionica koje su u Augustovo doba, na prijelazu iz 1. stoljeća pr. Kr. u 1. stoljeće poslije Kr. proizvodile i po cijelom sjevernom Jadranu (a i duž istočne jadranske obale)⁷ distribuirale tegule u ogromnim količinama (*Pansiana, Solonas, Faesonia*).⁸ Veći udio žigova dviju radionica (Poblacije i P – S) može se protumačiti nabavom veće količine tegula prilikom gradnje ili kakve veće obnove ili dogradnje, a nabava manje količine iz drugih radionica potrebom popravka i prepravaka krova i dijelova građevine. Po brojnosti pojedinih žigova na Monte Riccu može se zaključiti da Poblacijeve i P – S

⁵ Buršić, Matijašić 2020; Bulić, Gerometta, Matijašić 2025.

⁶ Jedinu iznimku predstavlja nalaz brončanog asa cara Marka Aurelija, koji je pronađen u prolazu na istočnoj strani cisterne (Bulić, Gerometta, Matijašić 2025), ali to otvara problem mogućeg korištenja samo cisterne poslije 2. stoljeća.

⁷ O žigovima na tegulama u Dalmaciji usp. Abramić, Mihovil, 1927. Žigovi na opekama i amforama iz Narone, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 49, 130–138; Mardešić, Jagoda, 2006. Tegule s pečatima iz starog fonda arheološke zbirke u Vidu kod Metkovića, *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku*, 99, 99–113; Pedišić, Ivan; Podrug, Emil, 2007. Antički opekarski pečati iz fundusa Muzeja Grada Šibenika, *Opuscula Archaeologica*, 31, 81–141; Kusik, Vladimir, 2020. Pečati na tegulama iz fundusa Arheološkog muzeja Zadar – Odjel „Muzej ninskih starina“, *Diadora*, 33–34, 151–207.

⁸ Zaccaria, Claudio, 1985. Testimonianze epigrafiche dei rapporti tra Aquileia e l'Ilirico in età imperiale romana, *Antichità Altoadriatiche*, 26, 85–120; Matijašić, Robert, 1987a. Vecchi e nuovi rinvenimenti di tegole con bollo di fabbrica in Istria (I – Istria meridionale), *Arheološki vestnik*, 38, 161–175; Zaccaria, Claudio; Župančić, Matej, 1993. I bolli laterizi del territorio di Tergeste romana, u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nordadriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 135–178; Righini, Valeria; Biordi, Maurizio; Pellicioni Golinelli, Maria-Teresa, 1993. I bolli laterizi romano della regione Cispadana (Emilia Romagna), u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nordadriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 23–91.

tegule pripadaju vremenu gradnje građevine na Monte Riccu, a njihova datacija u 1. stoljeće pr. Kr. analogijom sa sličnim nalazima na sjevernom Jadranu, kao i paleografskim osobinama, tj. oblikom slova,⁹ to svakako potvrđuje. Razrješenje kratice P – S nije moguće: radi se o početnim slovima predimena (*praenomen*) i obiteljskog imena (*gentilitium*) vlasnika radionice. Od Akvileje do Pule do nalaza na Monte Riccu bilo je poznato petnaestak primjera ovoga žiga: Trst – Sv. Just (San Giusto), Trst – San Sabba,¹⁰ Aiello del Friuli (sedam primjera),¹¹ Rivignano (tri primjera)¹² te Pula – Šijana.¹³ Radionica je vjerojatno bila na akvilejskom području, gdje su i u narednim stoljećima antike postojale mnogobrojne keramičarske radionice, ne samo za građevinsku keramiku.¹⁴

Drugi po brojnosti najzastupljeniji žig je onaj iz radionice Decima Poblacija. Na lokalitetu Monbte Ricco do kraja 2024. godine pronađeno je dvanaest primjera s dvije inačice: D. POBLICI i D. POBLICI D. F. (Sl. 2) Slova su u reljefu unutar pravokutne kartuše omanjih dimenzija, tanka i izdužena. Po jedan primjer svake od ovih dviju inačica je sačuvan u cjelosti. Dimenzije kraće inačice su: dužina žiga 6,8 cm, visina žiga 1,8 cm, visina slova 1,0 – 1,2 cm, a dimenzije duže inačice: dužina 8 cm, visina 1,2 cm, visina slova 0,9 cm. Većina žigova nije sačuvana u cijeloj dužini.

1. **D. POBLICI** u pravokutnoj kartuši (dim. 6,9 x1,8 cm), keramika žute boje, u presjeku okeržute boje.¹⁵
2. **D POBLIC...** u pravokutnoj kartuši (dim. 3,5 x1,2 cm) blizu donjeg ruba tegule, keramika okeržute boje.¹⁶
3. **...OBLICI** u pravokutnoj kartuši (sačuvana dim. 5,3 x1,8 cm), keramika okeržute boje, u presjeku okeržute boje.¹⁷

⁹ Naročito je uočljiva slaba svinutost slova S i „otvorena“ kružnica „P“; potonje u oba žiga.

¹⁰ Zaccaria – Župančič 1993, kat. br. 54.

¹¹ Furlan, Alfredo, 1993. Censimento dei bolli laterizi di un'area campione a nord-est di Aquileia, u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nordadriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 199.

¹² Buiatti, Anna, 1994. Nuove acquisizioni sui bolli laterizi dell'agro aquileiese, Epigrafia della produzione e della distribuzione. Actes de la VIIe Rencontre franco-italienne sur l'épigraphie du monde romain (Rome, 5-6 juin 1992), *Publications de l'École française de Rome*, 193, Rome, 4267.

¹³ Matijašić 1987a, kat. br. 156.

¹⁴ Furlan 1993; Gomez, Cristina, 1996. *I laterizi bollati Romani dell Friuli – Venezia Giulia (Analisi, problemi e prospettive)*, Portogruaro; Buora, Maurizio, 1987. Fornaci di epoca romana in Friuli, u: *Fornaci e fornaciai in Friuli* (Buora, Maurizio; Ribezzi, Tiziana, ur.), Udine, 26–50; Buora, Maurizio, 1988. Una produzione laterizia del primo periodo imperiale a Carlino (Udine), *Aquileia Nostra*, 59, 302–306.

¹⁵ Inv. br. ZMP 22407, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/3 Buršić, Matijašić 2020, 196 (kat. br. 641).

¹⁶ Inv. br. ZMP 22409, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 10YR8/2; Buršić, Matijašić 2020, 219 (kat. br. 748).

¹⁷ Inv. br. ZMP 22408, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 10YR8/2; Buršić, Matijašić 2020, 112 (kat. br. 239).

4. **D.POBLICI** u pravokutnoj kartuši (dim. 6,6 x 1,8 cm), keramika je okeržute boje.¹⁸
5. **D.POBLICI** u pravokutnoj kartuši (dim. 6,7 x 1,7 cm), uz donji rub tegule od okeržute keramike sa smeđom površinom (Sl. 2, 1).¹⁹
6. **D. POBLICI** u pravokutnoj kartuši (dim. 6,6 x 1,8 cm), keramika okeržute boje sa smeđom površinom (Sl. 2, 2).²⁰
7. **D.POBLIC...** u pravokutnoj kartuši vis. kartuše 1,25 cm). od žute keramike sa smeđom površinom.²¹
8. **D POBLI...** u pravokutnoj kartuši (dim. 6,2 x 1,7 cm), keramika okeržute boje.²²
9. **D.POBLICI.D.F.** u pravokutnoj kartuši, teško čitljiv (dim. 8,0 x 1,25 cm), od žute keramike sa smeđom površinom (Sl. 2, 3).²³
10. **...CI DF** u pravokutnoj kartuši (sačuvana dim. 3,0 x 1,3 cm), keramika okersmeđe boje, u presjeku blijedoružičaste boje.²⁴
11. **D...** u pravokutnoj kartuši (sačuvana dim. 3,1 x 1,3 cm), keramika oker boje, u presjeku ružičastmeđe boje.²⁵
- 12 **DPOBL...** u pravokutnoj kartuši, keramika okeržute boje sa smeđom površinom.²⁶

¹⁸ Inv. br. ZMP 24147, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 10YR8/2; Buršić, Matijašić 2020, 228 (kat. br. 787).

¹⁹ Inv. br. ZMP 24582, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/3.

²⁰ Inv. br. ZMP 25419, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 7.5YR7/6.

²¹ Inv. br. ZMP 24569, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/3.

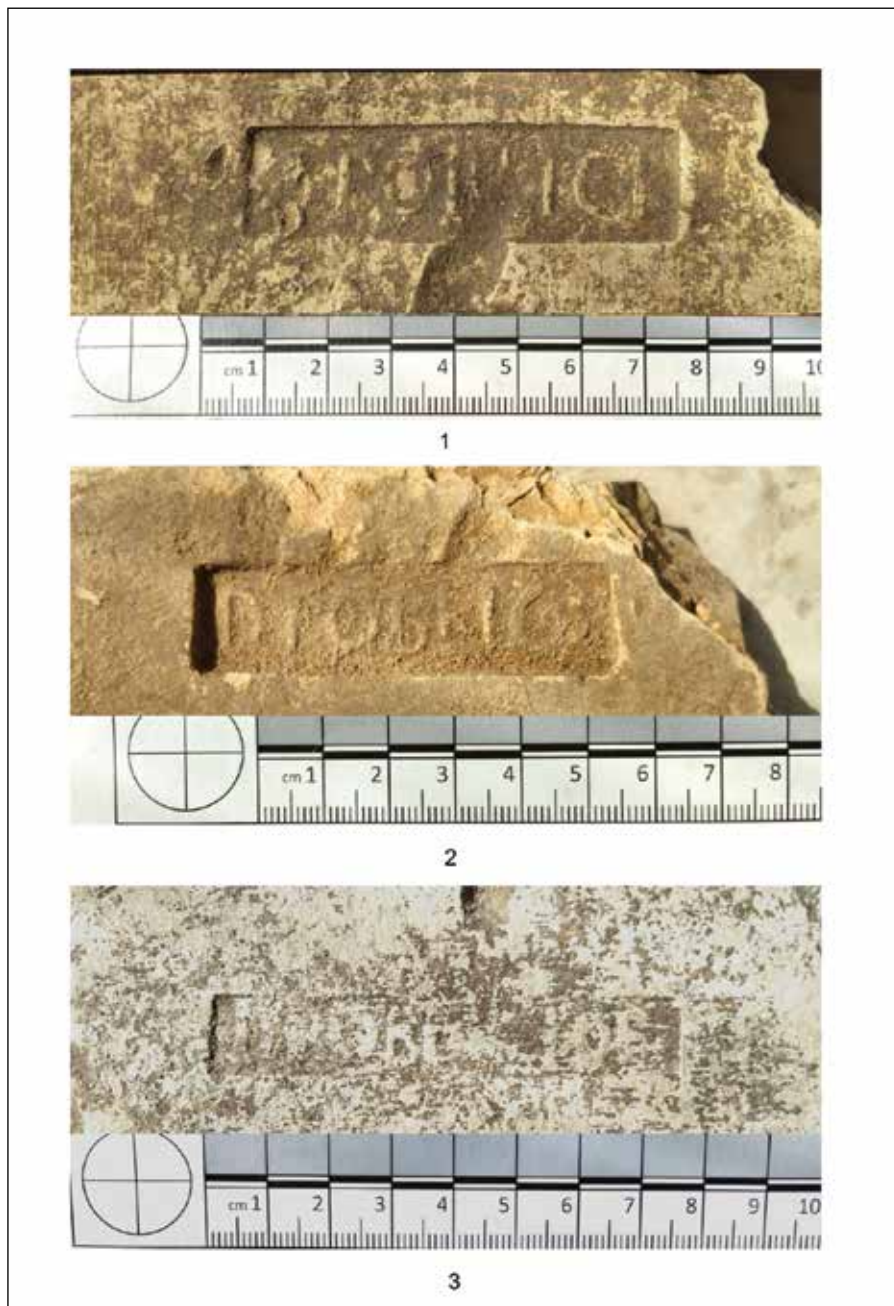
²² Inv. br. ZMP 22826, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/4; Buršić, Matijašić 2020, 196 (kat. br. 643).

²³ Inv. br. ZMP 24583, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 10YR8/2.

²⁴ Inv. br. ZMP 22406, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 10YR8/2; Buršić, Matijašić 2020, 227 (kat. br. 786).

²⁵ Inv. br. ZMP 22533, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/3; Buršić, Matijašić 2020, 196 (kat. br. 642)

²⁶ Inv. br. ZMP 24759, nijansa boje prema Munsellovoj tablici 2.5Y8/3.

Slika 2 (2.1; 2.2; 2.3). Žigovi Decima Poblacija.

Označavanje tegula žigom s imenom vlasnika radionice postalo je uobičajeno u sjeveroistočnoj Italiji od 1. stoljeća pr. Kr. Žigosalo se prije pečenja, obično blizu donjeg ruba tegule, ali nije svaka tegula bila označena. Vjerojatno su se tegule sušile nakon oblikovanja, a prije pečenja u pažljivo poslaganim hrpama, tako da su se označavale samo tegule u gornjem sloju. Ime je bilo u pravilu izvedeno u dativu, označava pripadnost (posvojni dativ), tj. „čija je radionica“. Naši se žigovi mogu pročitati *Decimi Poblici* i *Decimi Poblici Decimi fili*, tj. „(radionica) Decima Poblacija“ i „(radionica) Decima Poblacija, Decimova sina“. Žig s filijacijom mogao bi biti mlađi i pripadati sinu prvog vlasnika. Radionička djelatnost često se u predindustrijim gospodarstvima nasljeđivala i prelazila je na mlađe generacije, pogotovo ako je već bilo uspostavljeno tržište. Korištenje istog predimena (*praenomen*) bilo je uobičajeno za prvorodenog sina, pri čemu su drugorođena muška djeca dobivala drugi *praenomen*.

Žig je bio od drva ili kovine, s udubljenim slovima, tako da su utiskivanjem slova bila u reljefu, a okvir žiga je utisnut. Oblik slova pokazuje slične karakteristike kao spomenuti žig P – S. Većina preostalih žigova slabo je očuvana. Na većini se nalazi kalcitna naslaga koja smanjuje reljefnost slova, ali oblik žiga i slova, naročito otvorenost gornjeg zavojitog dijela slova P, upućuju na 1. stoljeće pr. Kr. Nedovoljna čitljivost detalja pojedinih slova (kalcifikat na površini većine ulomaka krovnih opeka) otežava paleografsku analizu. Međutim, sasvim je moguće da između dviju inačica postoji određena vremenska razlika, ali ne veća od jedne generacije, tj. nekoliko desetljeća.

Određivanje mjesta gdje se nalazila keramička radionica za proizvodnju tegula (ali i amfora i drugih vrsta keramičkih posuda) u većini je slučajeva teško. Samo je nekoliko radionica sa sigurnošću locirano, primjerice ona u Lorunu kraj Tara (Poreč), gdje su amfore i drugu keramiku od Augustova doba do početka 2. stoljeća proizvodili naprije Statilije Tauro Sisena (T. *Statilius Taurus Sisenna*),²⁷ zatim Kalvija Krispinila (*Calvia Crispinilla*),²⁸ potom nekoliko vlasnika čija su imena na žigovima označena samo siglami i kraćim oblikom imena (AEL. CRIS; MES-CAE; THAL; CRISPIN),²⁹ da bi naposljetku vlasnici postali i carevi, odnosno carski (državni) *fiscus*.³⁰ Međutim, na Lorunu su pronađeni i žigovi na tegulama

²⁷ Tassaux, Francis; Matijašić, Robert; Kovačić, Vladimir, 2001. *Loron (Croatie). Un grand centre de production d'amphores à huile istriennes (Ier – Ie s. p. C.)*, Ausonius – Publications, Mémoires 6, Bordeaux, 99–100; Sisenna je bio konzul 16. poslije Kr.

²⁸ Tassaux, Matijašić, Kovačić 2001, 101–102; radi se o ženi poznatoj iz povijesnih izvora: PIR 1 C 297.

²⁹ Tassaux, Matijašić, Kovačić 2001, 103–107.

³⁰ Tassaux, Matijašić, Kovačić 2001, 107–112: žigovi s imenima Domicijana, Nerve, Trajana i Hadrijana.

s imenom Krispinile,³¹ što znači da su – barem u nekim razdobljima – proizvođili i krovne opeke. Keramičarska peć istražena je na lokalitetu Casali Pedrina, u akvilejskom ageru (kraj mjesta Rivignano Teor), gdje su na tegulama pronađeni žigovi L. REGI SEVERI i L. R. S. koji identificiraju vjerojatnog vlasnika.³² Najnovija neinvazivna istraživanja na tom su lokalitetu potvrdila i postojanje opsežnih površina s tragovima rupa za vađenje gline, i to na površini od gotovo 4 ha.³³ U Liburniji se žig Seksta Mutilia Maksima (*Sex. Mutilius Maximus*) vezuje s keramičkim pećima pronađenima na lokalitetu „Igralište“ u Crikvenici,³⁴ a podmorski nalazi potonulih brodova s teretom tegula nedvojbeno potvrđuju prijevoz crikveničkih proizvoda prema jugu duž dalmatinske obale.³⁵

Mnogo je više poznatih imena sa žigova na tegulama nego što je poznatih lokaliteta s pećima za pečenje keramike pa nas u potrazi za smještajem radionica taj nesrazmjer upućuje na domišljanja kojima možemo dokučiti samo šire zemljopisno područje gdje se sjedište vlasnika moglo nalaziti. Rasprostranjenost pojedinih žigova upućuje na lokalizaciju radionice, pri čemu geomorfološke značajke priobalja Furlanije (između Venecije i tršćanskoga Krasa) pokazuju postojanje opsežnih ležišta gline. U usporedbi s tim područjem, na zapadnoj obali Istre ležišta mineralnih sirovina za keramičarsku proizvodnju postoje samo na ušćima rijeka (okolica Kopra, Pirana, Novigrada),³⁶ a u usporedbi s obalnim

³¹ Tassaux, Matijašić, Kovačić 2001, 45–46, osim četiri primjerka s imenom Krispinile, te cara Domijana; usp. Marion, Yolande; Tassaux, Francis, 2021. *Artisanat et manufacture en Istrie Romaine*, u: *Produzioni artigianali in area adriatica: manufatti, ateliers e attori (III sec. a.C. – V sec. d. C.)* (Rigato, Daniela; Mongardi, Manuela; Vitelli Casella, Mattia, ur.), *Adriatlas 4*, Pessac, 123.

³² Carre, Marie Brigitte; Zaccaria, Claudio, 1988. Casali Pedrina (Teor. prof. de Udine), *Mélanges de l'école française de Rome*, 100, 1, 553.

³³ Vanzani, Federica; Fontana, Alessandro; Vinci, Giacomo; Ventura, Paola, 2025. The legacy of the Roman pottery production in the alluvial landscape in Italy: traces of relict clay pits and their ancient environmental impact, *Archaeological and Anthropological Sciences*, 17–91, naročito 10–11.

³⁴ Lipovac Vrkljan, Goranka, 2011. Lokalna keramičarska radionica Seksta Metilija Maksima u Crikvenici – Crikveničke amfore ravnog dna, u: *Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Zbornik I. Međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 23.–24. listopada 2008.* (Lipovac Vrkljan, Goranka; Radić Rossi, Irena; Šiljeg, Bartul, ur.), Crikvenica, 3–18. Radionica je proizvodila prvenstveno amfore, ali pronađene su i tegule žigosane Mutilijevim imenom: DE SALT(u) / SEX(ti) M(u)TILI MAX(imi). Prvo čitanje gentilicija bilo je Mutilius, ali je posve opravdano ispravljeno u Mutilius, usp. Pietruszka, Wojciech; Wypijewski, Igor, 2016. Sextus Mutillius Maximus: in search of the owner of a liburnian saltus, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 198, 283–286.

³⁵ Radić Rossi, Irena, 2011. Brodski tereti krovne opeke i proizvodi radionice Seksta Metilija Maksima u jadranskom podmorju, u: *Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Zbornik I. Međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 23.–24. listopada 2008.* (Lipovac Vrkljan, Goranka; Radić Rossi, Irena; Šiljeg, Bartul, ur.), Crikvenica, 23–24.

³⁶ Szakmány, György; Józsa, Sándor; Bezeczyk, Tamás; Taubald, Heinrich, 2020. Fažana amphorae: geological context and new petrographic and chemical result, u: *Adriatlas 3. Recherches pluridiscipli-*

područjem Furlanije razmjerno male količine sirovine zacijelo su mogle opskrbiti samo manji broj radionica. Osim Loruna kraj Tara (Poreč), gdje je bio veliki pogon za proizvodnju amfora i drugog keramičkog materijala, u Fažani je bila slična „tvornica“ amfora, a tragovi mogućih sličnih, možda manjih radionica poznati su na još dva mjesta: u Antenalu kraj Novigrada³⁷ i pod Brkačem kraj Motovuna.³⁸ Sudeći po rasprostranjenosti nekih žigova isključivo na području tergestinskog agera (od Trsta do Dragonje), pretpostavlja se postojanje nekoliko radionica na tom području,³⁹ ali među njima nisu žigovi Decima Poblacija i tajanstveni P – S.

Rasprostranjenost nalaza žigova pojedine radionice svjedoči o tržištu koje je radionica pokrivala pa se time posredno može pretpostaviti gdje je bila radionica. Tegule sa žigovima Poblacija prostiru se od priobalja akvilejskog agera (Carlino kraj San Giorgio di Nogaro) preko Akvileje i okolice Trsta do zapadne obale Istre, Pule i Nezakcija.⁴⁰ Najviše inačica potječe iz Carlina, u zaleđu Maranske lagune (Laguna di Marano), oko 15 km zapadno od Akvileje, što neke autore navodi na pretpostavku da je tamo bila radionica (ili radionice).⁴¹ Osim naših dviju inačica s Monte Ricca (D. POBLICI; D. POBLICI D. F.), poznate su i M. POBLICI D. F.; L. POBLICI D. F.; A. POBLICI LO; i D. POBLICI LO,⁴² što ukazuje na zaključak da se radilo o obiteljskoj radionici koja je djelovala tijekom nekoliko naraštaja. Moguća rekonstrukcija mogla bi ime bez filijacije smatrati rodonačelnikom radioničke obitelji, koji je imao tri sina koji su nastavili djelovati svaki u svojoj radionici. U tom bi slučaju rodoslovlje izgledalo ovako (redoslijed je naravno arbitran):

naires récentes sur les amphores nord-adriatiques à l'époque romaine (Machut, Pierre; Marion, Yolande; Amara, Ayed Ben; Tassaux, Francis, ur.), Bordeaux, 100. Analizom sastava keramike amfora koje su se proizvodile u Fažani utvrđeno je da sirovina gline potječe iz močvarnih obalnih područja između Poreča i Trsta, moguće iz estuarija rijeke Mirne, Dragonje ili Rižane.

³⁷ Matijašić, Robert, 1987b. La produzione ed il commercio di tegole ad Aquileia, *Antichità Altoadriatiche*, 29, 2, 529; Matijašić, Robert, 1988. Arheološki podaci kao izvor za poznavanje ekonomske povijesti Istre u antici, *Historijski zbornik*, 41, 1, 47.

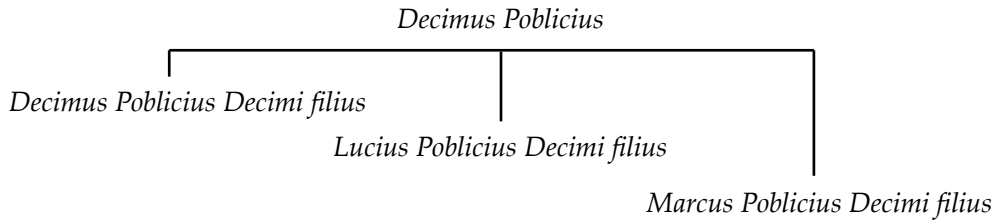
³⁸ Matijašić, Robert, 1989-1990. Nalaz antičke keramike u dolini Mirne kod Motovuna, *Histria Archaeologica*, 20-21, 116-117.

³⁹ Zaccaria, Župančić 1993, 164-168.

⁴⁰ CIL 5, 8110, 118; Matijašić 1987a, kat. br. 103; Matijašić 1987b, 518; Zaccaria, Župančić 1993, kat. br. 5; Cargnelutti, Claudio, 1993. Contributo per un catalogo dei bolli laterizi aquileiesi, *Ad Undecimum, Associazione culturale per la ricerca storica e ambientale*, 6, 106.

⁴¹ Buora 1988; Zaccaria, Župančić 1993, 163.

⁴² Gomezel 1996, 58-59.

Položaj imena A. Poblici Lo i D. Poblici Lo u rodoslovnoj tablici nije moguće rekonstruirati, jer kratica kognomena Lo nije razriješena i nije jasno kako je protumačiti.⁴³ Točnija datacija žigova obitelji Poblicija nije moguća jer je većina u literaturi poznatih primjera izvan konteksta. Međutim, po paleografskim značajkama i malobrojnim kontekstualiziranim primjerima moguće je datirati te žigove u vrijeme od 1. stoljeća pr. Kr. do sredine 1. stoljeća poslije Kr.⁴⁴ Takva se datacija žigova pronađenih na lokalitetu Monte Ricco posve uklapa u kontekst drugog arheološkog sitnom materijala koji nalazište datiraju u istom rasponu, a najdulje do kraja 1. stoljeća.

O podrijetlu obitelji Poblicija / Publicija (*Poblicii* / *Publicii*) nema mnogo podataka, a i objašnjenje podrijetla imena izaziva višestruke dvojbe. Jedan *Publicius* spominje se u vrijeme kralja Tula Hostilija⁴⁵ kao vojskovođa Latinskog saveza u ratu protiv Rimljana. Prvi koji je obnašao dužnost konzula bio je Marko Publicije Maleol (*M. Publicius Malleolus*) 232. godine pr. Kr. Inačice *Poblicius*, *Poplicius* i *Publicius* istoga su korijena, od starolatinskog *poplicus* < *poplus*, od čega potječe i *populus*. Slijed *Poplicius* > *Poblicius* > *Publicius* objašnjiv je poznatim glasovnim promjenama. Iako epigrafska dokumentacija sasvim jasno razlikuje dvije inačice: *Poblicius* i *Publicius*, u suvremenoj prozopografskoj literaturi većinom nalazimo mišljenje da je potonji oblik standardan jer je bliži klasičnom obliku *publicus* pa neki autori u čitanju natpisa ispravljaju *Poblicius* u *Publicius*. No postoje i suprotni primjeri gdje se sva imena donose u obliku *Poblicius*.⁴⁶ Međutim, trebalo bi poštovati oblik kakav donosi pisani izvor (epigrafski ili historiografski) jer ne možemo znati kakvo su mišljenje nositelji tih obiteljskih imena imali o usporedivosti dviju inačica. Tako i *Onomasticon Provinciarum Europae Latinarum* (OPEL) donosi odvojeno primjere za dvije inačice: dvjestoti-

⁴³ Gomezel 1996, 59–60.

⁴⁴ Gomezel 1996, 36. Autorica žig Decima Poblicija i Decima Publicija Decimova sina stavlja u 1. stoljeće pr. Kr., a za inačice Marka i Lucija Poblicija s upitnikom postavlja gornju granicu u 50. godinu poslije Kr., kao i inačice Aula i Lucija Publicija s početkom kognomena LO (?).

⁴⁵ Dion. Hal., Ant. Rom. 3, 34, 3.

⁴⁶ Ellero, Alberto, 2009. Prosopografa economica della Venetia costiera: riflessi politici e sociali, doktorska disertacija, Università di Ca' Foscari, Venezia, 91–109.

njak za Publicije,⁴⁷ pedesetak za Poblacije.⁴⁸ Ovih potonjih ima najviše u Rimu, Laciju i sjevernoj Italiji. Predime (*praenomen*) *Decimus* među Poblacijima nije često: pet ih je iz Rima, svi su iz 1. stoljeća pr. Kr. ili početka 1. stoljeća poslije Kr.,⁴⁹ dok se u Akvileji pojavljuju s drugim predimenima u 1. stoljeću poslije Kr.⁵⁰

U okolici Akvileje proizvodnja keramičkih predmeta, naročito građevinske keramike, bila je vrlo raširena, prvenstveno zahvaljujući postojanju kvalitetne gline. Tvornice su proizvode plasirale na šire područje sjevernog Jadrana očito već u 1. stoljeću pr. Kr., a kasnije se tržište proširilo i na Liburniju i Dalmaciju. Akvileja (*Aquileia*) je bila osnovana 181. pr. Kr., neposredno prije rimskog osvajanja Istre, odnosno njezin je nastanak bio povod za tzv. drugi histarski rat. Nakon pokoravanja Histra 177. pr. Kr. upravo je Akvileja bila stožerna nadzorna točka za sigurnost plovidbe zapadnom istarskom obalom, ali dosadašnja istraživanja nisu pružila dovoljno podataka o tome što se na tom prostoru događalo tijekom sljedećeg stoljeća, do Cezarovog doba.⁵¹ Međutim, mnogobrojni, uglavnom pojedinačni nalazi rimskog novca 2. i 1. stoljeća pr. Kr. svjedoče o prometu koji se odvijao duž zapadne obale Istre.⁵² Nalazi denara i viktorijata iz prve polovice 1.

⁴⁷ OPEL 3, 170 (Publicius). Najviše ih je u Italiji – 65, zatim 46 u Hispaniji, 30 uz Dalmaciju (jaka koncentracija je u Naroni), 19 u Belgici i Germaniji, 12 u Noriku, 11 u Narbonskoj Galiji, 5 u Panoniji; manje od 5 ih je u Daciji, Akvitaniji, Britaniji i Meziji.

⁴⁸ OPEL 3, 147 (Poblcius). Zanimljivo je da prevladavaju u Italiji s 43 imena, 4 u Noriku, 3 u Dalmaciji, po jedan u Hispaniji, Belgiji i Germaniji, Narbonskoj Galiji i Akvitaniji. OPEL okuplja podatke samo iz europskih provincija.

⁴⁹ D. Poblcius A. I. Pisis(...). – AE 1991, 104 b; D. Poblcius Barna – CIL 6, 446, 447; Poblucia D. I. Chysario – CIL 6, 6896; D. Poblcius D. I. Diodorus – CIL 6, 6930. EDCS ima 178 Poblacija (3. 5. 2025)

⁵⁰ L. Poblcius L. I. Anteros – EDR117164; L. Poblcius Vitalis – CIL 5, 1008, M. Poblcius Eupor – CIL 5, 8357; Poblcius Marcellus – CIL 5, 1354.

⁵¹ Matijašić, Robert, 2009. *Povijest hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*, Zagreb, 99–107, 117–118; Bandelli, Gino, 2012. Trieste e l'Istria dall'avvio della conquista romana (221–220 a. C.) allo spostamento del confine italico sul fiume Arsia (17/2 o 6/4 a. C.), u: *Trieste e l'Istria Incontri a tema per la diffusione della storia e del patrimonio culturale* (Giovannini, Annalisa, ur.), Trieste, 51–80. O osnutku kolonija Tergeste, Parentium i Pola usp. Fraschetti, Augusto, 1975. Per le origini della colonia di Tergeste e del municipio di Agida, *Siculorum Gymnasium*, n.s. 28, 2, 319–335; Fraschetti, Augusto, 1983. La Pietas di Cesare e la colonia di Pola, *Annali del seminario di studi del mondo classico, Archeologia e storia antica*, 5, 77–101; Šašel, Jaroslav, 1992. Stages in the administrative development of Roman Parentium, *Opera selecta*, Situla 30, Ljubljana, 661–668 (hrv. tekst u: *Zbornik Poreštine*, 2, Poreč 1987, 67–74); Sisani, Simone, 2017. Tergeste e le "colonie" cesariane della Gallia togata (in margine a b.g. 8.24.3), u: *Trieste e l'Istria, Incontri a tema per la diffusione della storia e del patrimonio culturale* (Giovannini, Annalisa, ur.), Trieste, 105–152.

⁵² Miškec, Alenka, 2002. *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Kroatien, Abteilung XVIII, Istrien*, Mainz. Novac republikanskog doba pronađen je mahom na lokalitetima uz more (Červar, Poreč, Funtana, Rovinj, Valbandon, Brijuni, Pula, Medulin) ili neposrednog zaleđa (Brtonigla, Nova Vas, Labinci, Valkarin, Bale, Vodnjan, Lobarika, Nezakcij), s nekoliko mjesta nalaza i duž doline rijeke Mirne (Završje, Motovun, Buzet).

stoljeća pr. Kr. na lokalitetu Monte Ricco također svjedoče o ranom naseljavanju, odnosno o kolanju novca kasne Republike duž zapadne istarske obale.⁵³

Značaj Akvileje za romanizaciju sjevernog Jadrana ne može se dovoljno naglasiti,⁵⁴ a vrlo je rano dokumentirana (već krajem 2. stoljeća pr. Kr.) aktivnost vlasnika radionica za proizvodnju građevinske i druge keramike na području akvilejskog agera. U više se slučajeva njihova imena nalaze i na epigrafskim spomenicima po kojima je jasno da se radilo o pripadnicima kolonijских elita. *Poblicii* nisu među njima, tj. nisu u Akvileji dosegli upravljačke strukture grada, ali nisu zato manje važni.⁵⁵ Slično Poblacijima i pripadnici obitelj Barbija (*Barbii*) su imali posjede i radionice u akvilejskom ageru, a svoje su gospodarske, prvenstveno trgovačke interese također razvili i u susjednom Noriku.⁵⁶ I oni su proizvodili krovne opeke sa svojim imenom na žigu (L. BARBI L. F. i niz inačica),⁵⁷ od koji je nekoliko pronađeno i na Monte Riccu. Ova se kategorija nalaza stoga može smatrati vrlo važnom za poznavanje gospodarske aktivnosti u ranoj fazi romanizacije sjevernog Jadrana, čemu istraživanje na Monte Riccu kraj Vrsara daje važan doprinos.

Dodatak I.

U korpusu antičkih natpisa iz Akvileje Poblaciji nisu brojno zastupljeni, uz samo sedam osoba. Jedan je vezani natpis iz Augustovog doba,⁵⁸ većina je iz 1. stoljeća poslije Kr.,⁵⁹ dok se na dva natpisa spominje akvilejski senator iz 2. stoljeća, Gaj Kvintije Cert Poblacije Marcel,⁶⁰ *consul suffectus* 120. godine. *Poblicii* nisu brojni ni u istarskoj epigrafiji. Postoji samo jedan natpis s imenom obitelji, a i taj je pronađen u Lisertu kraj Trsta, na granici prema akvilejskom području.⁶¹

⁵³ Bulić, Gerometta, Matijašić 2025.

⁵⁴ Bandelli, Gino, 1988. *Ricerche sulla colonizzazione romana della Cisalpina*, Roma, 113–168.

⁵⁵ Nonnis, David, 1999. *Attività imprenditoriali e classi dirigenti nell'età repubblicana*, *Cahiers du Centre Gustave Glotz*, 10, 85–86.

⁵⁶ O Barbijima usp. Šašel, Jaroslav, 1992. *Barbii*, *Eirene*, 5, 117–137 (obj. i u *Opera selecta*, Situla 30, Ljubljana, 99–119); usp. i Dodatak II.

⁵⁷ Gomez 1996, 35 i 58.

⁵⁸ L. Poblucius L(uci) I(ibertus) Anteros, koji je s još dva oslobođenika i tri roba posvetio žrtvenik Larina; usp. Brusin, Johannes Baptista, 1991. *Inscriptiones Aquileiae*, sv. I, Udine, 264–265, br. 570.

⁵⁹ BRUSIN 1991, br. 205, br. 570, br. 617, br. 969; Brusin, Johannes Baptista, 1992. *Inscriptiones Aquileiae*, sv. II, Udine, br. 1611.

⁶⁰ C(aius) Quinctius C(ai) fil(ius) Vel(ina) Certus Poblucius Marcellus, Brusin 1991, br. 499–500. Usp. i Zaccaria, Claudio, 2015. *Poblucio Marcello: un senatore aquileiese al servizio dell'impero*, *Aquileia Nostra*, 86, 141–152.

⁶¹ Inscr. It. 10, 4, br. 320. Međutim, na tršćanskom se području nalazi sedam osoba s obiteljskim imenom Poblucius/Publicia.

Međutim, Attilio Degrassi je u korpus antičkih natpisa s područja sjeverne Istre (*Histria Septentrionalis*) među *Inscriptiones alienae* uvrstio transkripciju natpisa s nepoznatog nalazišta⁶² koji u njegovu čitanju glasi: *Veicae Noriceiae, A(ulus) Pobladius D(ecimi) l(ibertus) A[ntiochus?], P(ublius) Postumius P(ubli) l(ibertus) Pau(...)* *coir(averunt)*. U epigrafsku literaturu natpis je unio Pietro Kandler, koji je transkribirani tekst dobio od nekog Hattingera, za kojega Degrassi nije znao o kome se radilo.⁶³ Od Kandlera ga je preuzeo Theodor Mommsen u *Corpus Inscriptionum Latinarum*⁶⁴ te je zatim prenesen i u druge preglede istarskih antičkih natpisa. Međutim, posveta božici Veiki Noriceji ukazuje na Norik, provinciju sjeverno od akvilejskog područja, s kojom je Akvileja imala čvrste (i rane) trgovačke i druge veze.⁶⁵ Teonim *Veica* povezuje se s pred-keltskim, tj. „ilirskim“ porijeklom: dočetak *-icus, -ica* nalazi se u mnogim osobnim i geografskim imenima od Veneta i Furlanije do Slovenije, Istre i Dalmacije.⁶⁶ Ne možemo zanijekati mišljenje da je natpis potjecao sa šireg akvilejskog područja, prema sjeveru, tj. Noriku, i da nikako nije iz Istre. Za temu ovoga rada zanimljivo je da je jedan dedikant Aulo Poblacije, Decimov oslobođenik, a kognomen bi mu mogao biti *Antiochus*, pa bi se moglo raditi o osobi koja je posvetila i kip mladića s Magdalensberga. Drugi dedikant je također oslobođenik, Postumije, čija je obitelj također s akvilejskog područja, a s gospodarskim interesima u Noriku.

Dodatak II.

Na lokaciji *Magdalensberg* u Koruškoj (slov. Štalenska gora), kraj antičkoga municipija *Virunum* (Zollfeld), lokalitetu koji je postao poznat kao kasnolatenjski *opidum* i ranorimsko trgovačko naselje u kojemu su djelovali i akvilejski trgovci,⁶⁷ pronađen je početkom 16. stoljeća brončani kip mladog muškarca (*Der Jüngling vom Magdalensberg*) iz 1. stoljeća pr. Kr. (Slika 3), s natpisom urezanim duž desne natkoljenice u okomitom smjeru: *A(ulus) Pobladius D(ecimi) l(ibertus) Antio(cus) / Ti(berius) Barbius Q(uinti)l P(ublii) l(ibertus) Tiber(inus vel -ianus)* (Slika 4). Oba oslobođenika pripadnici su obitelji Poblacija i Barbija i uklapaju se u kon-

⁶² Inscr. It. 10, 3, 1*; natpis je poznat samo u rukopsinoj tradiciji.

⁶³ Degrassi komentira: Hattinger, de quo homine nihil comperi, tres titulos Historicos ad Kandler misit, in quibus titulum maximi momenti n. 1*.

⁶⁴ CIL 1, 1465, 2217; i CIL 5, 717.

⁶⁵ Šašel Kos, Marjeta, 1999. *Pre-roman divinities of the eastern Alps and Adriatic*, Situla 38, Ljubljana, 33–39, donosi mnogobrojne primjere teonima Noreia, kao i sažetak svih rasprava o tom noričkom kultu, u kojima se spominje i predmetni natpis.

⁶⁶ Krahe, Hans, 1929. *Lexicon altillyrische Personneamen*, Heidelberg, 148–149; Untermann, Jürgen, 1961. *Die venetische Personennamen*, Wiesbaden, 103–105.

⁶⁷ O Magdalensbergu usp. Piccottini, Gernot; Veters, Hermann, 2003. *Führer durch die Ausgrabungen auf dem Magdalensberg*, Klagenfurt.

tekst akvilejsko-noričkih veza 1. stoljeća pr. Kr. Rudna bogastva Norika bila su glavni razlog rimskog zanimanja za tu pokrajinu, konfederaciju keltskih plemena (*Regnum Noricum*), koja je za Augusta postala rimskom provincijom. Ne može se isključiti, ali niti pouzdano tvrditi, da je Poblacije Antioh sa brončanoga kipa isti kao na izgubljenom natpisu s nepoznatog nalazišta, opisanom u Dodatku I.

Slika 3. Brončani kip mladića s Magdalensberga (dozvola: *Kunsthistorisches Museum Wien*)

Slika 4. Detalj natpisa s kipa mladića s Magdalensberga (dozvola: *Kunsthistorisches Museum Wien*)

Kip ima intrigantnu poslijeantičku povijest, jer je krajem 1980-ih godina nepobitno utvrđeno da je brončani lik mladića koji se čuva u bečkom *Kunsthistorisches Museum* novovjeka kopija, a ne original.⁶⁸ Izvornik je pronađen 1502. na oranici južno od vrha Magdalensberga,⁶⁹ a potom je došao u posjed Matthäusa Langa von Wellenburga, biskupa u Gurku, koji ga je prenio u Salzburg kad je 1519. imenovan tamošnjim biskupom. Sredinom 16. salzburški katedralni kaptol kip je darovao caru Ferdinandu I. Habsburškom. Pretpostavlja se da je tada učinjena kopija kipa original kojega je odnesen u Španjolsku, gdje je potvrđeno da se u 17. i 18. stoljeću nalazio u kraljevskoj palači u Aranjuezu. Nakon toga mu se gubi trag i vjerojatno je izgubljen tijekom napoleonskih ratova početkom 19. stoljeća.⁷⁰ Kopija koja je ostala u Salzburgu prenesena je u Beč 1806. godine, nakon Požunskog mira između Franje II, cara Svetog Rimskog Carstva i napoleonove Francuske, kojim je Austrija dobila salzburško Veliko vojvodstvo (*Kurfürstentum Salzburg*). Salzburški se kip do 1986. smatrao izvornikom, kad su istraživanja tehnologije lijevanja i sastava metala pokazala da je nastao u 16. stoljeću. Taj kip ipak predstavlja jedno od najljepših primjera antičke brončane plastike s područja istočnih Alpa, a ntapis Poblacija i Barbija dokumentira povezanost sa sjevernojadranskim lukom u rimsko doba.

Kratice:

EDCS – Epigraphik-Datenbank Clauss / Slaby - <https://db.edcs.eu/>

EDR – Epigraphic Database Rome – <http://www.edr-edr.it/>

OPEL – *Onomasticom Provinciarum Europae Latinarum, Vol. III, Labareus – Pythea, ex materia* ab András Mócsy, Reinhardo Feldmann, Elisabetha Marton et Mária Szilágyi collecta, composuit et correxit Barnabás Lörincz, Wien 2000.

⁶⁸ Gschwantler, Kurt, 1988. Der Jüngling vom Magdalensberg – Ein Forschungsprojekt der Antikensammlung des Kunsthistorischen Museums in Wien, u: *Griechische und römische Statuetten und Großbronzen. Akten der 9. Tagung über antike Bronzen*, Wien, 21-25. April 1986 (Gschwantler, Kurt; Bernhard-Walcher, Alfred, ur.), Wien, 16–27.

⁶⁹ Na samom vrhu (1059 m) je srednjovjekovna crkva posvećena sv. Magdalen i sv. Heleni, usp. Wadl, Wilhelm, 1995. *Magdalensberg – Natur Geschichte Gegenwart Gemeindechronik*, Klagenfurt, 214–222.

⁷⁰ Gschwantler, Kurt, 1993/1994. Der Jüngling vom Magdalensberg in Aranjuez. Die Suche nach dem verschollenen Original, *Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien*, 89/90, 311–339; Glaser, Franz, 2003. Der Bronzejüngling vom Magdalensberg 1502-2002, *Rudolfinum – Jahrbuch des Landesmuseums für Kärnten 2002*, Klagenfurt, 89–98.

Literatura:

- Abramić, Mihovil, 1927. Žigovi na opekama i amforama iz Narone, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 49, 130–138.
- Bandelli, Gino, 1988. *Ricerche sulla colonizzazione romana della Cisalpina*, Roma.
- Bandelli, Gino, 2012. Trieste e l'Istria dall'avvio della conquista romana (221-220 a. C.) allo spostamento del confine italico sul fiume *Arsia* (17/2 o 6/4 a. C.), u: *Trieste e l'Istria Incontri a tema per la diffusione della storia e del patrimonio culturale* (Giovannini, Annalisa, ur.), Trieste, 51–80.
- Brusin, Johannes Baptista, 1991. *Inscriptiones Aquileiae*, sv. I, Udine.
- Brusin, Johannes Baptista, 1992. *Inscriptiones Aquileiae*, sv. II, Udine.
- Buiatti, Anna, 1994. Nuove acquisizioni sui bolli laterizi dell'agro aquileiese, *Epigrafi della produzione e della distribuzione. Actes de la VIIe Rencontre franco-italienne sur l'épigraphie du monde romain (Rome, 5-6 juin 1992)*, Publications de l'École française de Rome, 193, Rome, 415–431.
- Bulić, Davor; Matijašić, Robert, 2018. Vrsar – Monte Ricco. *Hrvatski arheološki godišnjak*, 15, 514–516.
- Bulić, Davor; Gerometta, Katarina; Matijašić, Robert, 2025. *Arheološki krajolik Općine Vrsar – Orsera u prapovijesti i antici*. Pula, Vrsar: Sveučilište Jurja Dobrile, Općina Vrsar.
- Buora, Maurizio, 1987. Fornaci di epoca romana in Friuli, u: *Fornaci e fornaciai in Friuli* (Buora, Maurizio; Ribezzi, Tiziana, ur.), Udine, 26–50.
- Buora, Maurizio, 1988. Una produzione laterizia del primo periodo imperiale a Carlino (Udine), *Aquileia Nostra*, 59, 302–306.
- Buršić-Matijašić, Klara (ur.), 2020. *Monte Ricco kraj Vrsara. Rimskodobne preobrazbe i ponovna uporaba prapovijesnih gradina Istre. Prethodno izvješće projekta 2014.-2018.*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
- Buršić-Matijašić, Klara; Matijašić, Robert, 2016. Vrsar – Monte Ricco. *Hrvatski arheološki godišnjak*, 13, 464–466.
- Cargnelutti, Claudio, 1993. Contributo per un catalogo dei bolli laterizi aquileiesi, *Ad Undecimum, Associazione culturale per la ricerca storica e ambientale*, 6, 98–111.
- Carre, Marie Brigitte; Zaccaria, Claudio, 1988. Casali Pedrina (Teor. prof. de Udine), *Mélanges de l'école française de Rome*, 100, 1, 551–554.
- Ellero, Alberto, 2009. Prosopografia economica della Venetia costiera: riflessi politici e sociali, doktorska disertacija, Università di Ca' Foscari, Venezia.
- Fraschetti, Augusto, 1975. Per le origini della colonia di Tergeste e del municipio di Agida, *Siculorum Gymnasium*, n.s. 28, 2, 319–335.
- Fraschetti, Augusto, 1983. La Pietas di Cesare e la colonia di Pola, *Annali del seminario di studi del mondo classico, Archeologia e storia antica*, 5, 77–101.

- Furlan, Alfredo, 1993. Censimento dei bolli laterizi di un'area campione a nord-est di Aquileia, u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nord-adriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 199–211.
- Glaser, Franz, 2003. Der Bronzejüngling vom Magdalensberg 1502-2002, *Rudolfinum – Jahrbuch des Landesmuseums für Kärnten 2002*, Klagenfurt, 89–98.
- Gomez, Cristina, 1996. *I laterizi bollati Romani dell Friuli – Venezia Giulia (Analisi, problemi e prospettive)*, Portogruaro.
- Gschwantler, Kurt, 1988. Der Jüngling vom Magdalensberg – Ein Forschungsprojekt der Antikensammlung des Kunsthistorischen Museums in Wien, u: *Griechische und römische Statuetten und Großbronzen. Akten der 9. Tagung über antike Bronzen*, Wien, 21.-25. April 1986 (Gschwantler, Kurt; Bernhard-Walcher, Alfred, ur.), Wien, 16–27.
- Gschwantler, Kurt, 1993/1994. Der Jüngling vom Magdalensberg in Aranjuez. Die Suche nach dem verschollenen Original, *Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien*, 89/90, 311–339.
- Krahe, Hans, 1929. *Lexicon altillyrische Personneamen*, Heidelberg.
- Kusik, Vladimir, 2020. Pečati na tegulama iz fundusa Arheološkog muzeja Zadar - Odjel „Muzej ninskih starina“, *Diadora*, 33–34, 151–207.
- Lipovac Vrkljan, Goranka, 2011. Lokalna keramičarska radionica Seksta Metilija Maksima u Crikvenici – Crikveničke amfore ravnog dna, u: *Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Zbornik I. Međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 23.–24. listopada 2008.* (Lipovac Vrkljan, Goranka; Radić Rossi, Irena; Šiljeg, Bartul, ur.), Crikvenica, 3–18.
- Mardešić, Jagoda, 2006. Tegule s pečatima iz starog fonda arheološke zbirke u Vidu kod Metkovića, *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku*, 99, 99–113.
- Marion, Yolande; Tassaux, Francis, 2021. *Artisanat et manufacture en Istrie Romaine*, u: *Produzioni artigianali in area adriatica: manufatti, ateliers e attori (III sec. a.C. – V sec. d. C.)* (Rigato, Daniela; Mongardi, Manuela; Vitelli Casella, Mattia, ur.), *Adriatlas 4*, Pessac, 111–134.
- Matijašić, Robert, 1987a. Vecchi e nuovi rinvenimenti di tegole con bollo di fabbrica in Istria (I – Istria meridionale), *Arheološki vestnik*, 38, 161–175.
- Matijašić, Robert, 1987b. La produzione ed il commercio di tegole ad Aquileia, *Antichità Altoadriatiche*, 29, 2, 495–531.
- Matijašić, Robert, 1988. Arheološki podaci kao izvor za poznavanje ekonomske povijesti Istre u antici, *Historijski zbornik*, 41, 1, 41–59.
- Matijašić, Robert, 1989-1990. Nalaz antičke keramike u dolini Mirne kod Motovuna, *Histria Archaeologica*, 20-21, 109–126.

- Matijašić, Robert, 2009. *Povijest hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*, Zagreb.
- Miškec, Alenka, 2002. *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Kroatien, Abteilung XVIII, Istrien*, Mainz.
- Nonnis, David, 1999. Attività imprenditoriali e classi dirigenti nell'età repubblicana, *Cahiers du Centre Gustave Glotz*, 10, 71–109.
- Pedišić, Ivan; Podrug, Emil, 2007. Antički opekarski pečati iz fundusa Muzeja Grada Šibenika, *Opuscula Archaeologica*, 31, 81–141.
- Piccottini, Gernot; Veters, Hermann, 2003. *Führer durch die Ausgrabungen auf dem Magdalensberg*, Klagenfurt.
- Pietruszka, Wojciech; Wypijewski, Igor, 2016. Sextus Mutillius Maximus: in search of the owner of a liburnian saltus, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 198, 283–286.
- Radić Rossi, Irena, 2011. Brodski tereti krovne opeke i proizvodi radionice Seksta Metilija Maksima u jadranskom podmorju, u: *Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru. Zbornik I. Međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 23.–24. listopada 2008.* (Lipovac Vrkljan, Goranka; Radić Rossi, Irena; Šiljeg, Bartul, ur.), Crikvenica, 19–30.
- Righini, Valeria; Biordi, Maurizio; Pellicioni Golinelli, Maria-Teresa, 1993. I boli laterizi romano della regione Cispadana (Emilia Romagna), u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nordadriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 23–91.
- Sisani, Simone, 2017. Tergeste e le "colonie" cesariane della Gallia togata (in margine a b.g. 8.24.3), u: *Trieste e l'Istria, Incontri a tema per la diffusione della storia e del patrimonio culturale* (Giovannini, Annalisa, ur.), Trieste, 105–152.
- Szákmany, György; Józsa, Sándor; Bezeczky, Tamás; Taubald, Heinrich, 2020. Fažana amphorae: geological context and new petrographic and chemical result, u: *Adriatlas 3. Recherches pluridisciplinaires récentes sur les amphores nord-adriatiques à l'époque romaine* (Machut, Pierre; Marion, Yolande; Amara, Ayed Ben; Tassaux, Francis, ur.), Bordeaux, 79–102.
- Šašel, Jaroslav, 1966. Barbii, *Eirene*, 5, 117–137 (obj. i u *Opera selecta, Situla 30*, Ljubljana, 1992, 99–119).
- Šašel, Jaroslav, 1992. Stages in the administrative development of Roman Parentium, *Opera selecta, Situla 30*, Ljubljana, 661–668 (hrv. tekst u: *Zbornik Poreštine*, 2, Poreč 1987, 67–74).
- Šašel Kos, Marjeta, 1999. *Pre-roman divinities of the eastern Alps and Adriatic*, Situla 38, Ljubljana
- Tassaux, Francis; Matijašić, Robert; Kovačić, Vladimir, 2001. *Loron (Croatie). Un grand centre de production d'amphores à huile istriennes (Ier – I^e s. p. C.)*, Ausonius – Publications, Mémoires 6, Bordeaux.

- Untermann, Jürgen, 1961. *Die venetische Personennamen*, Wiesbaden.
- Vanzani, Federica; Fontana, Alessandro; Vinci, Giacomo; Ventura, Paola, 2025. The legacy of the Roman pottery production in the alluvial landscape in Italy: traces of relict clay pits and their ancient environmental impact, *Archaeological and Anthropological Sciences*, 17–91. <https://doi.org/10.1007/s12520-025-02202-w>
- Wadl, Wilhelm, 1995. *Magdalensberg – Natur Geschichte Gegenwart Gemeindechronik*, Klagenfurt.
- Zaccaria, Claudio, 1985. Testimonianze epigrafiche dei rapporti tra Aquileia e l'Ilirico in età imperiale romana, *Antichità Altoadriatiche*, 26, 85–120.
- Zaccaria, Claudio, 2015. Poblicio Marcello: un senatore aquileiese al servizio dell'impero, *Aquileia Nostra*, 86, 141–152.
- Zaccaria, Claudio; Župančič, Matej, 1993. I bolli laterizi del territorio di Tergeste romana, u: Claudio Zaccaria (ur.), *I laterizi di età romana nell'area nordadriatica* (Zaccaria, Claudio, ur.), Roma, 135–178.

Summary

Stamps on Roof Tiles (*Tegulae*) from the Poblacius Family Workshop

Archaeological research conducted since 2014 at the Monte Ricco site near Vrsar has revealed the remains of a Roman building (*villa rustica*) situated on a hill 70 metres high and approximately 2 km from the coast. Its elevated inland location is unusual, as most rural Roman buildings along the western Istrian coast were situated directly by the sea. The finds suggest that the building was constructed in the first half of the 1st century BC, predating the founding of Roman colonies in Istria. The structure had a rectangular layout (approximately 50 × 60 m) with a central courtyard and a large cistern on its northern side. A massive square structure in the southwest corner may have served a defensive purpose. Ceramic material recovered from the site, including amphora fragments, grey "Venetic" ware, Campana B pottery, thin-walled pottery, and oil lamps, can be dated from the late 2nd century BC to the late 1st century AD. No finds postdate the 2nd century AD, suggesting the site was abandoned by that time. Fragments of mosaic and wall paintings indicate a relatively high standard of living. By the end of 2024, forty fragments of roof tiles (*tegulae*) bearing workshop stamps had been discovered, mainly from two workshops: one marked "P – S" (initials likely indicating the name of the owner) and the other belonging to *Decimus Poblacius*. These stamps date to the 1st century BC, corresponding to the period of the villa's construction. The most numerous were "P – S" and "D. POBLICI" (including a variant "D. POBLICI D. F.", meaning "Decimus Poblacius, son of Decimus"), suggesting that the tiles were acquired in bulk for construction purposes. The stamps, impressed before firing, feature raised lettering, typically enclosed within rectangular cartouches. The *Poblacius* family workshop likely operated over several generations, with evidence of other members, such as *Marcus*, *Lucius*, and possibly *Aulus Poblacius*, also engaged in ceramic production. Their distribution area, extending from Aquileia to Pula, suggests a workshop located in the hinterland of Aquileia, possibly near Carlino. The finds from Monte Ricco thus fit well within the broader regional network of ceramic production and trade. The name *Poblacius* has Latin roots, possibly derived from *poplicus* or *populus*. While both forms, *Poblacius* and *Publicius*, appear in epigraphic sources, the latter is often treated in modern scholarship as the standardized form.

Keywords: Monte Ricco, Roman villa, roof tiles (*tegulae*), stamps, Poblacius